

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018.gada 03.augustā Nr.1-12/5

**Pļaviņu novada domes
sociālās aprūpes centra „Pļaviņas”
direktorei N.Maškovai
nina.maskova@plavinas.lv**

**Pļaviņu novada domei
dome@plavinas.lv**

Zināšanai:
**Latvijas Republikas
Labklājības ministrijai
lm@lm.gov.lv**

Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Pļaviņu novada domes sociālās aprūpes centrā „Pļaviņas”

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ arī par vienu no prioritātēm tiesībsargs 2018.gadā izvirzīja veicināt senioru tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Pamatojoties uz augstāk minēto, Tiesībsarga biroja darbinieki 2018.gada 30.maijā bez iepriekšēja brīdinājuma² apmeklēja Pļaviņu novada domes sociālās aprūpes centru „Pļaviņas” (turpmāk – SAC „Pļaviņas”).

Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem notika sarunas ar SAC „Pļaviņas” direktori N.Maškovu, sociālo darbinieci V.Langenfeldi, kā arī citiem institūcijas darbiniekiem. Papildus, Tiesībsarga biroja darbinieki ir intervējuši atsevišķus institūcijas klientus, lai noskaidrotu viņu viedokli par SAC „Pļaviņas” sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu kvalitāti.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki īpašu uzmanību veltīja jautājumiem par:

1. vispārējiem sadzīves apstākļiem SAC „Pļaviņas”;
2. institūcijas klientu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību;

¹Tiesībsarga likuma 11.panta 1.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=133535>

²Tiesībsarga biroja darbinieki veic gan plānotās, gan arī neplānotās vizītes uz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām. Nepieciešamības gadījumā, tiek plānotas arī pēcpārbaūžu vizītes, kuru laikā tiek vērtēts, vai konkrētās institūcijas administrācija ir ņēmusi vērā tiesībsarga iepriekš norādītās rekomendācijas.

3. SAC „Pļaviņas” sniegtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.

1. Vispārējie sadzīves apstākļi SAC „Pļaviņas”

[1.1] SAC „Pļaviņas” ir Pļaviņu novada domes struktūrvienība, kas izveidota 1995.gada 1.jūlijā un nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilngadīgām personām ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī pensijas vecuma personām.

SAC “Pļaviņas” ir reģistrēts Latvijas Republikas Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Uzturēšanās maksa institūcijā par vienu diennakti ir 16,00 eiro (2018.gadā).

Institūcijas funkcijas, uzdevumus, tiesības un amatpersonu kompetenci nosaka Pļaviņu novada domes 2016.gada 27.oktobra SAC “Pļaviņas” nolikums. Analizējot šo nolikumu tika secināts, ka nolikuma 2.1.apakšpunktā SAC “Pļaviņas” darbības mērķis un norādītie uzdevumi³ neatbilst spēkā esošajos normatīvajos aktos noteiktajiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas uzdevumiem un mērķiem⁴. Vienlaikus norādāms, ka jau 2017.gada 4.oktobra Labklājības ministrijas Metodiskās vadības un kontroles departamenta Akta Nr.2017-17 “Par pārbaudi sociālās aprūpes centrā “Pļavnieki”” 3.sadaļas “Ieteikumi” 15.punktā tika norādīts: *“Centra Nolikumā iekļaut informāciju par sniedzamā sociālā pakalpojuma apjomu, atbilstoši normatīvā akta prasībām, ar izpildes termiņu – 31.03.2018.”*

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina nekavējoties pārstrādāt Pļaviņu novada domes 2016.gada 27.oktobra Sociālā aprūpes centra “Pļaviņas” nolikumu, iekļaujot tajā SAC “Pļaviņas” darbības mērķi un uzdevumus, kas atbilst Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma un Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumos Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” (turpmāk – MK noteikumi Nr.338) norādītajiem sociālo pakalpojumu sniedzēja pienākumiem, nodrošinot klientiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.

[1.2] Institūcija ir izvietota divstāvu ēkā, kas atrodas Daugavas krastā, plūdu zonā. Ņemot vērā, ka ēkas 1.stāvs mēdz applūst, klientu dzīvojamās/guļamtelpas ir izvietotas ēkas 2. un 3.stāvā. Savukārt, atsevišķas administratīvās un saimnieciskās telpas ir izvietotas ēkas 1.stāvā. Blakus esošajā vienstāvu ēkā ir iekārtota veļas mazgātava un žāvētava.

³SAC “Pļaviņas” darbības mērķi un uzdevumi ir: 1) nodrošināt klientu sociālo aprūpi un radīt viņiem labvēlīgus dzīves apstākļus; 2) nodrošināt klientus ar dzīvojamo platību, kas aprīkota ar sadzīvei nepieciešamo inventāru; 3) nodrošināt klientus ar apģērbu un apaviem, atbilstoši gadalaikam, kā arī higiēnas līdzekļiem un citu inventāru; 4) organizēt racionālu ēdināšanu, ņemot vērā klientu vecumu un veselības stāvokli, bet ne retāk kā trīs reizes dienā; 5) nodrošināt klientu reģistrāciju pie ģimenes ārsta un citu speciālistu nozīmētā ārstēšanās plāna izpildi; 6) nodrošināt klientiem iespēju tikt ar draugiem, ģimenes locekļiem un radniekiem, saskaņā ar SAC “Pļavnieki” direktora apstiprinātajiem apmeklētāju pieņemšanas kārtības noteikumiem; 7) iespēju robežās nodrošināt klientus, atbilstoši viņu vajadzībām, ar nepieciešamajiem tehniskajiem palīgīdzekļiem, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā; 8) organizēt klientiem kultūras, atpūtas un reliģiskos pasākumus atbilstoši konfesijai; 9) organizēt palīdzību sociālo problēmu risināšanā.

⁴Skat. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 18., 19., 29.pantā un Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumos Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 4., 5., 10, 54., 56., 57., 58., 59., punktā noteikto.

Institūcijas ēkai pieguļošā teritorija ir labiekārtota pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanai – ir ierīkots atpūtas stūrītis, soliņi, nojume u.tml.

SAC “Pļaviņas” plānotais vietu skaits pakalpojuma sniegšanai – 67 klientu vietas. Monitoringa vizītes dienā 2018.gada 30.maijā klientu skaits institūcijā bija 62 klienti.

[1.3] SAC “Pļaviņas” dzīvojošo klientu izvietojums ir jaukta tipa. Institūcijas 2.stāvā ir izvietoti gan klienti, kuri spēj pārvietoties patstāvīgi, gan arī klienti ar kustību traucējumiem un arī demenci. Savukārt, 3.stāvā pārsvarā ir izvietoti klienti, kuri ir guloši un kuriem ir nepieciešama atbilstoša aprūpe. Atzinīgi vērtējams, ka SAC “Pļaviņas” nav izveidota tā saucamā “slēgtā nodaļa”.

SAC “Pļaviņas” ir ierīkots lifts, tādējādi nodrošinot vides pieejamību personām ar funkcionālajiem traucējumiem un izpildot normatīvajos aktos noteiktās prasības.

Institūcijas teritorijā nav uzstādītas videonovērošanas kameras, un attiecīgi, veidonovērošana netiek veikta.

Sūdzību, ierosinājumu un atsauksmju kastīte

[1.4] Normatīvais regulējums paredz precīzu informācijas saturu un apmēru, kuru sociālo pakalpojumu sniedzējam ir jānodrošina publiski pieejamu ikvienam⁵. SAC “Pļaviņas” administrācija ir nodrošinājusi, ka pie informācijas stendiem ir atrodama klientiem aktuālā informācija: iekšējie kārtības noteikumi, dienas režīms, kultūras pasākumu un nodarbību grafiki, speciālistu pieņemšanas laiki u.tml.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka institūcijā klientiem pieejamā vietā nav ierīkota sūdzību, ierosinājumu un atsauksmju kastīte, tādējādi ierobežojot institūcijas klientu tiesības izteik ierosinājumus un/vai savas pretenzijas attiecībā uz SAC “Pļaviņas” sniegtajiem pakalpojumiem.

Norādāms, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas klientiem vai viņa likumiskajam pārstāvim ir jābūt nodrošinātai iespējai iesniegt ierosinājumus un savas sūdzības par sociālo pakalpojumu sniedzēja darba uzlabošanu, tai skaitā arī anonīmi, lai izslēgtu iespējami negatīvo attieksmi pret klientiem, kuri izsaka savu viedokli attiecībā uz institūcijā sniegto pakalpojumu kvalitāti.

SAC “Pļaviņas” administrācija sniedza skaidrojumu, ka institūcijā ir vispārpieņemta prakse visas klientu sūdzības un ierosinājumus pārrunāt mutiski. Sarunas laikā SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova apņēmas tuvākajā laikā sūdzību un ierosinājumu kastīti uzstādīt visiem klientiem pieejamā vietā.

Pozitīvi vērtējams, ka jau 2018.gada 19.jūlijā Tiesībsarga biroja darbinieki saņēma informāciju no SAC “Pļaviņas” administrācijas, ka atsauksmju un ierosinājumu kastīte ir tikusi uzstādīta 1.stāvā, nodarbību un atpūtas telpā, kura ir brīvi pieejama ikvienam institūcijas klientam. Turklāt, institūcijas klienti kolektīvi tika iesaistīti lēmuma pieņemšanā attiecībā uz atsauksmju un ierosinājumu kastītes izvietojuma vietu.

⁵Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 3.punkts noteic, ka sociālo pakalpojumu sniedzējs nodrošina šādu publiski pieejamu informāciju, tai skaitā tīmekļvietnē: 1) sociālo pakalpojumu sniedzēja mērķi, uzdevumi, organizatoriskā struktūra un darba organizācija; 2) sniedzamie sociālie pakalpojumi un to saņemšanas kārtība; 3) katra sociālā pakalpojuma cena un samaksas kārtība, ja par sociālo pakalpojumu daļēji vai pilnībā maksā klients; 4) administratīvā personāla un speciālistu pieņemšanas laiki, kā arī kontaktinformācija saziņai. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Minimālā dzīvojamās telpas platība institūcijā

[1.5] Attiecībā uz sadzīves apstākļiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, normatīvais regulējums paredz noteiktas prasības – minimālai dzīvojamās telpas platībai ir jābūt 6m² uz vienu personu (dzīvojamā istaba-guļamtelpa) un 4m² uz vienu personu (guļamtelpa)⁶.

Saskaņā ar SAC “Pļaviņas” administrācijas sniegto informāciju, pašreiz institūcijā visiem dzīvojošiem klientiem netiek nodrošināta minimālā normatīvajos aktos noteiktā dzīvojamā platība, jo istabās, kuras ir paredzētas divu klientu izvietojumam, ir izvietoti trīs klienti.

Norādāms, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām ir jāievēro, ne tikai Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 1.pielikumā noteiktās prasības, bet arī jānodrošina Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas rekomendācijas dalībvalstīm⁷, ka vispārējiem sadzīves apstākļiem institūcijā ir jābūt ne tikai higiēnas prasībām atbilstošiem, bet arī tādiem, kas nepieļauj pārapdzīvotību klientu istabās, tādējādi nodrošinot ne tikai racionālu klientu izvietojumu, bet arī nodrošinot maksimālu komforta līmeni.

Tiesībsarga ieskatā, klientu izvietošana trīsvietīgajās istabiņās nespēj nodrošināt personām nepieciešamo komforta līmeni, kā arī vairākiem klientiem atrašanās vienā telpā 24 stundas diennaktī varētu provocēt iespējamo konfliktsituāciju rašanos.

Sarunas laikā no SAC “Pļaviņas” administrācijas tika saņemta informācija, ka 2016.gada 2.novembrī Veselības inspekcijas pārstāvji ir veikuši pārbaudi, kuras rezultātā tika konstatēts, ka institūcijā netiek ievērota prasība attiecībā uz minimālo dzīvojamo platību uz vienu cilvēku klientu istabās. Tādējādi, SAC “Pļaviņas” administrācijai tika noteikts neatbilstības novēršanas termiņš līdz 2017.gada 3.jūlijam.

Savukārt, 2017.gada 16.jūnija un 2018.gada 12.jūnija vēstulēs SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova informēja Veselības inspekciju par konstatēto neatbilstību novēršanu, ka tās tika novērstas daļēji, jo atsevišķu dzīvojamo istabu-guļamtelpu klienti kategoriski atsakās pārcelties uz citām istabiņām un mainīt savu ierasto vidi. Kā rezultātā, SAC “Pļaviņas” administrācija lūdza neatbilstību novēršanas termiņu pagarināt līdz 2019.gada 3.jūnijam.

Tādējādi, tuvākā gada laikā institūcijā tiek plānota klientu skaita samazināšana istabās, kas visnotaļ ir vērtējams pozitīvi, jo tādā veidā tiks ievērotas gan normatīvajos aktos noteiktās prasības, kā arī nodrošinātas SAC “Pļaviņas” klientu tiesības uz privātumu.

---

⁶Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 1.pielikums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=13628>

⁷ Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas darbības principus reglamentē Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, kura Latvijai ir spēkā kopš 1998.gada 1.jūnija. Konvencijas ratificēšana uzlika Latvijai starptautiska mēroga saistības ievērot Konvencijā izvirzītās prasības un ziņot par veiktajiem pasākumiem pārkāpumu novēršanā slēgta tipa iestādēs (ieslodzījuma vietās, policijas īslaicīgās aizturēšanas izolatoros, psihoneiroloģiskās slimnīcās, ārvilstnieku uzturēšanās centros u.c.). Papildus minētajām iestādēm, Komiteja apmeklēja arī tādas, kuras saskaņā ar nacionālo likumdošanu netiek uzskatītas par slēgta tipa iestādēm, bet kurās personām tiek ierobežota brīvība, (piemēram, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas).

Higiēnas un mazgāšanās līdzekļi

[1.6] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas klientam ir jānodrošina mīksto inventāru (piemēram, gultas piederumus, veļu, dvieļus), kā arī higiēnas un mazgāšanas līdzekļus⁸.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka SAC “Pļaviņas” klientiem visās labierīcībās ir pieejams tualetes papīrs un ziepes, kā arī personīgie higiēnas priekšmeti – zobu birstes, zobu pastas, mazgāšanas cimdiņi, kas ir vērtējams atzinīgi.

Klientu labierīcības 2.stāvā (2018.gada 30.maijā) Klientu labierīcības 2.stāvā

Ēdināšana

[1.7] Attiecībā uz pilngadīgu personu ēdināšanu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā normatīvais regulējums paredz pienākumu nodrošināt kvalitatīvu klienta vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstošu ēdināšanu vismaz četras reizes dienā⁹.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki guva apstiprinājumu, ka SAC “Pļaviņas” klientiem tiek nodrošināta četreizēja ēdināšana: brokastis, pusdienas, launags un vakariņas, paredzot to gan ēdamzāles telpās, gan arī nodaļās.

Ēkas 2.stāvā ir iekārtota ēdnīca, kurā ēdienreizes iespējams nodrošināt vienlaicīgi aptuveni 25 klientiem (kuri pārvietojas patstāvīgi). Savukārt klientiem, kas ir guloši un nespēj pārvietoties patstāvīgi, ēdiens tiek piegādāts tieši uz istabiņām, kur atsevišķiem klientiem ēdienreīžu laikā aprūpētāji sniedz nepieciešamo atbalstu.

Atzinīgi vērtējams, ka ēdnīcas telpas nesen ir tikušas izremontētas un vizuāli atstāj patīkamu iespaidu, jo ir iekārtotas mājīgā gaisotnē, kā arī institūcijas administrācija ir iegādājusies jaunus traukus un galda piederumus.

⁸Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 56.2.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

⁹Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 56.3.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

Klientu ēdnīca 2.stāvā

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem tika uzrādīta klientiem piedāvātā ēdienkarte vienai nedēļai (no 28.05.2018 līdz 03.06.2018., kuru ir apstiprinājusi SAC “Pļaviņas” direktore N.Maškova), kā arī dienas ēdienkarte 2018.gada 30.maijam.

Analizējot institūcijas klientiem piedāvāto ēdienkarti vienai nedēļai, pozitīvi vērtējams, ka institūcijas klientiem brokastīs un vakariņās tiek piedāvāti arī skābpiena produkti (piemēram, kefīrs, jogurts, biezpiens), savukārt launagā ir iekļauti augļi, kas atbilst Ministru kabineta 2012.gada 13.marta noteikumu Nr.172 “Noteikumi par uztura normām izglītības iestāžu izglītojamiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem un ārstniecības iestāžu pacientiem” 3.pielikumā 6.punktā, kā arī Veselības ministrijas 2007.gada 8.augusta rīkojumā Nr.127 “Veselīga uztura ietekumi cilvēkiem, kas vecāki par 60 gadiem”¹⁰ noteiktajām rekomendācijām.

Pusdienas SAC “Pļaviņas” 2018.gada 30.maijā

Nodrošināšana ar dzeramo ūdeni

[1.8] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas administrācijai ir jānodrošina klienti ar dzeramo ūdeni¹¹.

Saskaņā ar Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas rekomendācijām dalībvalstīm attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem, ilgstošas sociālās aprūpes un

¹⁰ Pieejams: http://www.v.m.gov.lv/lv/tava_veseliba/veseligs_uzturs/

¹¹ Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 9.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=13628>

sociālās rehabilitācijas institūciju administrācijai ir jāiekārto higiēniskas ūdens paņemšanas vietas, lai nepieļautu klientu iespējamo dehidratāciju.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki ir novērojuši, ka institūcijas klientu istabiņās uz naktsskapīšiem ir izvietotas mazās pudeles vai arī krūzes ar dzeramo ūdeni. Turklāt institūcijas koplietošanas telpās – 3.stāva virtuvē, klientiem ir brīvi pieejams dzeramais ūdens, kā arī ir nodrošināta iespēja patstāvīgi pagatavot sev tēju un kafiju.

Salīdzinot ar citām institūcijām, kuras Tiesībsarga biroja darbinieki ir apmeklējuši, SAC “Pļaviņas” ir atzīmējams kā viens no labās prakses piemēriem, jo administrācija ir spējusi nodrošināt klientiem brīvu piekļuvi nelielai, mājīgi iekārtotai virtuvei, tādējādi nodrošinot iespēju klientu sadzīves iemaņu uzturēšanai.

Virtuve (3.stāvā) 2018.gada 30.maijā

Gaisa kvalitāte institūcijā

[1.9]Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas telpām ir jānodrošina dabīgā vai mehāniskā ventilācija¹².

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki ir secinājuši, ka SAC “Pļaviņas” kopumā ir nodrošināta atbilstoša gaisa kvalitāte: institūcijas telpas tika vēdinātas, turklāt, institūcijas gaitenīs ir izvietoti gaisa atsvaidzinātāji, tādējādi nodrošinot atbilstošu gaisa kvalitāti visās institūcijas telpās, kas atbilst normatīvajā regulējumā noteiktajiem principiem.

Gaisa atsvaidzinātāji 3.stāva gaitenī 2018.gada 30.maijā

¹²Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 12.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=13628>

Darbinieku skaits un to kvalifikācija institūcijā

[1.10] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas administrācijas pienākums ir nodarbināt personas ar atbilstošu izglītību. Nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus, uz institūcijas vadītāju gultstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar klientiem¹³.

Normatīvais regulējus paredz, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās ar klientiem strādā sociālie darbinieki, sociālie aprūpētāji, praktizētāji un mūsu reģistrā reģistrētas medicīnas māsas un aprūpētāji. Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši klientu vajadzībām un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

Izvērtējot SAC “Pļaviņas” administrācijas sniegto pārskatu par štata sarakstu 2018.gadam Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka institūcijā ir nodarbināti 23,75 darbinieki, no kuriem 12,25 ir administrācijas un saimniecības personāls. Savukārt, tiešajā saskarsmē ar klientiem institūcijā strādā 11 darbinieki: sociālais darbinieks (1 štata vieta), sociālais aprūpētājs (1 štata vieta), medicīnas māsa (2 štata vietas), aprūpētājs (4 štata vietas) un dienas aprūpētājs (3 štata vietas).

Atbilstoši Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas rekomendācijām dalībvalstīm, ilgstoša sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās ir jābūt nodrošinātam tādām darbinieku skaitam un viņu kompetenču sadalījumam, kas ļauj pilnībā nodrošināt ikvienam klientam nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu klāstu.¹⁴

Ņemot vērā institūcijas klientu skaitu (monitoringa vizītes laikā 2018.gada 30.maijā – 62 personas), kā arī to, ka lielākā daļa no tiem ir klienti, kuriem objektīvi ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība un atbalsts no personāla puses (3.stāvā dzīvojošie 15 klienti, kas ir guļoši, ar kustību traucējumiem vai ar demenci), Tiesībsarga biroja darbinieki monitoringa vizītes laikā pirmšķietami nav guvuši pārliecību, ka SAC “Pļaviņas” strādājošo darbinieku skaits un to iesaistīšana pakalpojuma sniegšanā ir organizēta tādā veidā, lai visiem institūcijas klientiem varētu nodrošināt pilnvērtīgu sociālo aprūpi, tai skaitā jēgpilnas nodarbības un klientu ikdienas pastaigas svaigā gaisā.

Turklāt, ņemot vērā, ka institūcijā ir vakanta sociālā rehabilitētāja štata vieta secināms, ka SAC “Pļaviņas” pašreiz nespēj nodrošināt normatīvajos aktos paredzētos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilnā apjomā (par minēto jautājumu detalizēts apraksts ir sniegts [3.4] sadaļā).

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina SAC “Pļaviņas” administrāciju rast iespēju nodrošināt institūcijā esošo darbinieku skaitu un viņu kompetenču sadalījumu tādā veidā, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

¹³Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 2.2.apakšpunkts un 2.3.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniezjejiem>

¹⁴ Eiropas Padomes Rekomendācija Nr. REC (2004) 10 “Attiecībā uz personu ar garīga rakstura traucējumiem cilvēktiesību un cieņas aizsardzību”, 2004, [CoE Recommendation No. REC (2004) 10 Concerning the Protection of the Human Rights and Dignity of Persons with Mental Disorder]

2. Institūcijas klientu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību

Spēkā esošais normatīvais regulējums paredz ne tikai institūcijā dzīvojošo personu tiesības, bet arī iespēju institūcijas vadītājam pieņemt lēmumu par nepieciešamību ierobežot personas tiesības brīvi pārvietoties¹⁵.

Institūcijas iekšējie normatīvie akti

[2.1] Saskaņā ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem sniegto informāciju, SAC “Pļaviņas” ir izstrādāti vairāki iekšējie noteikumi:

- *“Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” iekšējās kārtības noteikumi klientiem”* (apstiprināja SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova, 2017.gada 15.novembrī);
- noteikumi Nr.1 *“Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” personāla rīcība ārkārtas situācijās”* (apstiprināja SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova, 2017.gada 5.decembrī);
- *“Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” nolikums par fizisko personu datu aizsardzību”* (apstiprināja SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova, 2017.gada 28.novembrī);
- *“Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” sociālās aprūpes padomes nolikums”* (apstiprināja SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova, 2017.gada 18.decembrī).

[2.1.1] Iekšējie noteikumi *“Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” iekšējās kārtības noteikumi klientiem”* paredz klienta tiesības, klienta tiesību ierobežojumus, klienta pienākumus institūcijā, aizliegumus veikt noteiktas darbības, kā arī pakalpojuma sniegšanas apturēšanas un pārtraukšanas nosacījumus.

Analizējot minētos iekšējos noteikumus secināms, ka dokuments tika apstiprināts pirms sešiem mēnešiem, tomēr tajā iekļautie principi īsti neatbilst normatīvajos aktos noteiktajiem principiem attiecībā uz pakalpojuma nodrošināšanu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Vēršam Jūsu uzmanību, ka minēto iekšējo noteikumu sadaļas *“Klienta tiesību ierobežojumi”* 2.punkts paredz institūcijas atbildīgo darbinieku tiesības uz laiku, ne ilgāku par 24 stundām, izolēt klientu īpaši šim nolūkam iekārtotajā telpā, kas atbilst Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 31.panta otrajā daļā noteiktajām prasībām¹⁶. Tomēr norādāms, ka monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki ir konstatējuši, ka SAC “Pļaviņas” šāda īpaši aprīkota telpa nav iekārtota, kā arī nav izstrādāts izolācijas žurnāls, kur klientu izolācijas fakts tiktu dokumentēts atbilstoši noteiktajām prasībām.

Vēršam Jūsu uzmanību, ka jau 2017.gada 4.oktobra Labklājības ministrijas Metodiskās vadības un kontroles departamenta Akta Nr.2017-17 “Par pārbaudi sociālās aprūpes centrā “Pļavnieki”” 3.sadaļas “Ieteikumi” 10.punktā tika norādīts: *“Pārskatīt*

¹⁵Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 29.pantā un 31.pantā noteiktie principi. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

¹⁶Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 31.panta otrā daļa: “Ja persona ar savu rīcību apdraud savu vai citu personu veselību vai dzīvību, attiecīgās institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu, izdarot atzīmi personas lietā, par personas izolēšanu uz laiku, ne ilgāku par 24 stundām, īpaši šim nolūkam iekārtotā telpā, kur personai tiek nodrošināta nepieciešamā aprūpe un nepārtraukta uzraudzība.”

iekšējās kārtības noteikumus, iestrādājot tajos arī klientiem nodrošināmās tiesības, ar izpildes termiņu – 31.03.2018.”

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina SAC “Pļaviņas” administrāciju pārstrādāt un pilnveidot iekšējos noteikumus “*Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” iekšējās kārtības noteikumi klientiem*”, saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 29.pantā noteikto. Savukārt sadaļu par klientu tiesību ierobežojumiem institūcijā, aicinām pārstrādāt atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 31.pantā noteiktajiem principiem. Vienlaikus, minēto iekšējo noteikumu sadaļu “Klienta tiesības” būtu nepieciešams papildināt ar MK noteikumos Nr.338 noteiktajiem principiem, attiecībā uz sociālo pakalpojumu sniedzēja pienākumiem, nodrošinot ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.

[2.1.2] Izvērtējot *Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” nolikums par fizisko personu datu aizsardzību*” saturu norādāms, ka ar 2018.gada 25.maiju, Eiropas Savienības valstīs stājās spēkā Vispārīgās datu aizsardzības regulas prasības. Ņemot vērā minēto, tiesībsargs aicina SAC “Pļaviņas” administrāciju pilnībā pārstrādāt minētos iekšējos noteikumus, saskaņā ar Vispārīgās datu aizsardzības regulas paredzētajiem principiem¹⁷.

[2.1.3] Saskaņā ar SAC “Pļaviņas” administrācijas sniegto skaidrojumu, institūcijas teritorijā klienti var pārvietoties bez jebkādiem ierobežojumiem. Savukārt klienti ar kustību traucējumiem ikdienas pastaigās var doties institūcijas darbinieku pavadībā. Staigājošiem klientiem, ievērojot dienas režīmu, dienas laikā ir tiesības doties pastaigās arī ārpus institūcijas teritorijas.

Ja klientam ir nepieciešams, viņam tiek nodrošināti pavadona pakalpojumi arī dodoties uz valsts institūcijām, pie ārstniecības personām, uz kultūras pasākumiem u.tml.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka SAC “Pļaviņas” ir izstrādāti iekšējie noteikumi “*Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” klientu prombūtnes un apmeklēšanas kārtība*” (apstiprināja SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova, 2017.gada 22.novembrī).

Iekšējie noteikumi “*Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” klientu prombūtnes un apmeklēšanas kārtība*” (uz vienas lapas) paredz kārtību: kādā klienti dodas īslaicīgā un ilgstošā prombūtnē; institūcijas atbildīgo darbinieku tiesības ierobežot klientu tiesības brīvi pārvietoties; kā arī nosaka atbildīgos darbiniekus, kuri saskaņo klientu iesniegumus par atrašanos prombūtnē un kontrolē klientu prombūtnes ilgumu.

Analizējot minēto kārtību, norādāms, ka tā ir izstrādāta pavirši un tajā nav atrunāti vairāki būtiski aspekti. Piemēram, kārtība paredz, ka lēmums par klienta došanos ilgstošā prombūtnē tiek saskaņots ar institūcijas direktoru. Bet nav atrunāta procedūra, vai un kādos gadījumos institūcijas direktors ir tiesīgs atteikt klientam došanos prombūtnē. Nav paredzēta arī procedūra gadījumiem, ja, izvērtējot jautājumu par klienta prombūtni, medicīnas personāls norāda, ka klienta objektīvais veselības stāvoklis neatļauj pamest institūciju un/vai nav pārliecības, ka persona, pie kuras klients plāno uzturēties, var nodrošināt klientam nepieciešamo aprūpi un uzraudzību.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, aicinām SAC “Pļaviņas” administrāciju pilnveidot minēto iekšējo kārtību, atrunājot klientu tiesības un pienākumus, atstājot institūcijas teritoriju, kā arī precīzi definējot institūcijas atbildīgo darbinieku kompetenci un robežas, nosakot klientam ierobežojumus atstāt institūcijas teritoriju.

¹⁷ Piemēram, skat.: <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/datu-regula> vai <http://www.dvi.gov.lv/lv/>

Vienlaikus, attiecībā uz iekšējo noteikumu “*Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” iekšējās kārtības noteikumi klientiem*” un “*Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” klientu prombūtnes un apmeklēšanas kārtība*” norādāms, ka abi minētie dokumenti ir izstrādāti ar neprecizitātēm, turklāt neievērojot normatīvajos aktos noteiktās vispārējās prasības attiecībā uz šāda rakstura dokumentu juridisku noformēšanu¹⁸.

Klientu dzīvojamo istabu individualizēšana

[2.2] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās darbs būtu organizējams tā, lai tās vidi tuvinātu ģimeniskai videi¹⁹. Turklāt, institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošāku pakalpojumu. Tas ietver arī lēmumus par klientu istabu un atpūtas zonu noformēšanu, klientu nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielinās klientu drošības sajūtu un autonomiju.

Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus SAC “Pļaviņas” tika secināts, ka klientu istabas un koplietošanas telpas, kuras ir izremontētas, ir labā funkcionālā stāvoklī un estētiski pievilcīgas.

Klientu atpūtas telpa 3.stāvā (2018.gada 30.maijā)

Savukārt klientu istabas, koplietošanas telpas, labierīcības un dušas telpas, kuras ilgāku laiku nav remontētas, vizuāli izskatās nepievilcīgas. Ņemot vērā to, ka SAC “Pļaviņas” klientiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, secināms, ka atsevišķās institūcijas klientu istabās un koplietošanās telpās neapšaubāmi ir nepieciešams kosmētiskais remonts.

Apskatot klientu istabas tika secināts, ka klientiem ir nodrošināta iespēja personalizēt tās un iekārtot pēc pašu vēlmēm. Vairākas klientu istabas ir noformētas mājīgā gaisotnē, individualizētas (TV, radio, personīgās mantas u.tml.).

Tai pašā laikā tika secināts, ka gulošo klientu istabas ir bezpersoniskas, un tajās tika novērotas tikai gultas un naktsskapīši. Norādāms, ka minētās klientu istabas neizskatās personalizētas, mājīgas un kuras ilgstoši kalpo par pastāvīgu mājvietu institūcijas klientiem.

¹⁸Skat. Ministru kabineta 2010.gada 28.septembra noteikumu Nr.916 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība” (3.Rekvizīti, kuri ietekmē dokumenta juridisko spēku, 4.Rekvizīti, kuri normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos ietekmē dokumenta juridisko spēku, 7.Pārvaldes dokumenti.)

Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=219491>

¹⁹Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4.panta 6.punktā noteiktais princips. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

Ņemot vērā to, ka SAC "Pļaviņas" klientiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, nav pieļaujama situācija, ka vairāki klienti, kuri veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nav spējīgi iekārtot savas istabas tā, lai tās izskatītos mājīgas un vizuāli pievilcīgas, ir spiesti dzīvot telpās, kas līdzinās ārstniecības iestāžu telpām.

Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteja savās rekomendācijās dalībvalstīm, tai skaitā, arī Latvijas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām norādīja uz nepieciešamību sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanai²⁰. Ikvienas institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošu pakalpojumu. Tas ietver arī lēmumus par klientu istabu un atpūtas zonu noformēšanu, klientu nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina klientu drošības sajūtu un autonomiju.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina SAC "Pļaviņas" administrāciju un darbiniekus sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanā, tādējādi veidojot tīkamu mikrovidi visā institūcijā.

Klientu nodrošinājums ar apģērbu un apaviem

[2.3] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas klientiem ir jābūt nodrošinātam dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apaviem individuālai lietošanai²¹.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki īpašu uzmanību pievērta jautājumam, kas ir saistīts ar klientu nodrošināšanu ar atbilstošu apģērbu, veļu, un iespējām to lietot individuāli. Saskaņā ar SAC "Pļaviņas" darbinieku sniegto informāciju, visi klienti tiek nodrošināti ar nepieciešamo apģērbu un veļu. Savukārt, klientu drēbes un apakšveļa tiek marķēta un attiecīgi tiek arī individualizēta.

[2.3.1] Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka jaunu un nelietotu apģērbu īpatsvars SAC "Pļaviņas" bija samērā neliels un lielākā daļa klientu apģērbu un apavu izskatījās nolietoti (salīdzinot ar citām ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām, kuras Tiesībsarga biroja darbinieki ir apmeklējuši).

Institūcijā klientu drēbes tiek uzglabātas galvenokārt drēbju noliktavā un tiek mainītas mazgāšanās dienās vai arī pēc nepieciešamības biežāk. Līdz ar to klientiem ne vienmēr tiek nodrošināta iespēja dienas laikā patstāvīgi izvēlēties un veikt apģērba vai apavu maiņu, kas samazina sadzīves iemaņu apgūšanu.

Arī Tiesībsarga biroja darbiniekiem izrādītājā drēbju noliktavā bija vērojama daļa klientiem paredzētā apģērba, kas vizuāli izskatījās nolietots un izbalējis pēc vairākkārtējām veļas mazgāšanas reizēm.

---

²⁰ Ziņojums Latvijas valdībai par Eiropas komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai vizīti Latvijā no 2016.gada 12. līdz 22.aprīlim, 55.lpp. Pieejams: <https://rm.coe.int/pdf/168072ce52>

²¹ Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 56.1.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniezdejiem>

Apģērbu noliktava 2018.gada 30.maijā

Nemot vērā minēto, tiesībsargs aicina SAC “Pļaviņas” administrāciju nodrošināt pastiprinātu kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko jeb palīgpersonālu, lai institūcijas klientiem tiktu nodrošināta iespēja savlaicīgi saņemt jaunus apģērbus un apavus, kā arī jau izsniegtā apģērba vai apavu maiņu.

Veļas mazgātavas telpa un aprīkojums

[2.4] Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem tika izrādīta SAC “Pļaviņas” veļas mazgātava, kas atrodas institūcijai blakus esošajā vienstāvu ēkā. Norādāms, ka veļas mazgātavas telpas ilgu laiku nav remontētas, vizuāli izskatās nepievilcīgas un atstāj depresīvu iespaidu.

Saskaņā ar SAC “Pļaviņas” administrācijas sniegto skaidrojumu, veļas mazgātavas telpās ir iepļānots veikt remontdarbus, lai uzlabotu ne tikai to vizuālo izskatu, bet arī funkcionalitāti. Tiesībsargs viennozīmīgi piekrīt un aicina SAC “Pļaviņas” administrāciju rast iespēju tuvākajā laikā veikt nepieciešamos remontdarbus veļas mazgātavas telpās, lai nodrošinātu tajā ne tikai veļas mazgāšanai un žāvēšanai nepieciešamos vispārējos apstākļus, bet arī paredzētu atbilstošus darba apstākļus un tīkamu mikrovidi darbiniekiem, kas ikdienā strādā veļas mazgātavā.

SAC “Pļaviņas” veļas mazgātavas ēka un telpas 2018.gada 30.maijā

3. Institūcijas sniegtie sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi

Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pienākums nodrošināt ikvienam klientam nepieciešamā līmeņa sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju²². Vienlaikus, normatīvais regulējums paredz, ka pilngadīgo aprūpes institūcijai jānodrošina klientiem apstākļus saturīgai laika pavadīšanai²³.

Klientu nodarbību un atpūtas telpas

[3.1] Vizītes laikā SAC “Pļaviņas” administrācija informēja Tiesībsarga biroja darbiniekus, ka ikvienam institūcijas klientam tiek nodrošināta iespēja apmeklēt kultūras pasākumus un piedalīties sabiedriskajās aktivitātēs.

Tika secināts, ka institūcijas 2. un 3.stāvā klientiem ir iekārtotas samērā nelielas (3 – 5 klientiem) atpūtas zonas brīvā laika pavadīšanai.

Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem tika izrādīta SAC “Pļaviņas” 1.stāvā esošā atpūtas un nodarbību telpa, kurā ir izvietots novecojis un trūcīgs nodarbību un brīvā laika pavadīšanas aprīkojums. Norādāms, ka minētā telpa ļoti ilgu laiku nav remontēta un izskatās ne tikai vizuāli nepievilcīga, bet pat rada bažas par personu drošumu atrodoties tajā, jo uz griestiem un sienām ir redzams sapelējis un krītošs apmetums. Vienlaikus SAC “Pļaviņas” direktore Tiesībsarga biroja darbiniekiem sniedza informāciju, ka minētajā nodarbību/atpūtas telpā tiek plānots veikt remontdarbus.

Vēršam Jūsu uzmanību, ka jau 2017.gada 4.oktobra Labklājības ministrijas Metodiskās vadības un kontroles departamenta Akta Nr.2017-17 “Par pārbaudi sociālās aprūpes centrā “Pļavnieki”” 3.sadaļas “Ieteikumi” 30.punktā tika norādīts: *“Nodrošināt 1.stāva atpūtas telpas pieejamību, vizuālo izskatu un funkcionalitāti atbilstoši klientu vajadzībām, komplektāciju dažādu aktivitāšu un nodarbību nodrošināšanai, ar izpildes termiņu – 31.03.2018.”*

²²Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 34.punkts paredz, ka klientam atbilstoši viņa funkcionālajam stāvoklim nodrošina: 1) diennakts uzraudzību un individuālu atbalstu atbilstoši nepieciešamībai; 2) palīdzību pašaprūpē vai ķermeņa aprūpē atbilstoši nepieciešamībai; 3) kognitīvo spēju uzturēšanu vai attīstīšanu; 4) prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības; 5) brīvā laika aktivitātes un relaksējošas nodarbības; 6) pastaigas svaigā gaisā; 7) klientu informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai; 8) sociālā darba speciālistu konsultācijas atbilstoši nepieciešamībai; 9) darba prasmju saglabāšanu, atjaunošanu vai apgūšanu personām darbspējas vecumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

²³Turpat, 57.punkts.

Klientu nodarbību un atpūtas telpa 1.stāvā (2018.gada 30.maijā)

Klientu nodarbību un atpūtas telpa 1.stāvā (2018.gada 30.maijā)

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka SAC “Pļaviņas” klientiem nav nodrošinātas atbilstošas telpas pilnvērtīgām nodarbībām, kā arī nav paredzētas iespējas saturīga brīvā laika pavadīšanai. Līdz ar to tiesībsargs aicina SAC “Pļaviņas” administrāciju rast iespēju tuvākajā laikā veikt nepieciešamos remontdarbus, lai minētajā telpā institūcijas klienti varētu gan apmeklēt plānotās nodarbības, gan arī saturīgi pavadīt brīvo laiku.

Apstākļi saturīga laika pavadīšanai

[3.2] Analizējot klientiem piedāvāto nodarbību grafiku, tika secināts, ka klientiem tiek piedāvāts neliels nodarbību klāsts:

- pirmdienās: galda spēles (novuss, dambrete, domino, kārtis) un dalība radošajās darbnīcās;
- trešdienās: grupu/individuālā vingrošana, dalība “Dziedātprieks”, kristīgās sarunas “Atver sirdi gaismai”.

Saskaņā ar norādīto informāciju, nodarbības klientiem notiek 1.stāva zālē no plkst.14.00 līdz 14.50, savukārt to apmeklējums ir brīvprātīgs.

Norādāms, ka vizītes laikā 2018.gada 30.maijā (trešdienā), Tiesībsarga biroja darbinieki institūcijas telpās neredzēja plānotās nodarbības (atbilstoši institūcijā noteiktajam nodarbību plānam, proti – no plkst. 14.00 līdz 14.50 grupu/individuālā vingrošana, dalība “Dziedātprieks”, kristīgās sarunas “Atver sirdi gaismai”.

<u>Nodarbības iemītniekiem:</u>	
I stāvā (zālē no 14.00 – 15.00) (apmeklējums brīvprātīgs)	
<u>Pirmdienās:</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Piedalīšanās galda spēlēs (novuss, dambrete, domino, kārtis) un citas aktivitātes; 2. Dalība radošajās darbnīcās;
<u>Trešdienās:</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Grupu/ individuālā vingrošana; 2. Dalība "Dziedātprieks"; 3. Kristīgās sarunas "Atver sirdi gaismai"

Nodarbību plāns 2018.gada 30.maijā

Tiesībsargs vērš Jūsu uzmanību, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas darbinieku pienākums ir ikvienam klientam, atbilstoši viņa funkcionālajam stāvoklim un klientam izstrādātajam individuālajam sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānam, nodrošināt prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības, kā arī darba prasmju saglabāšanu, atjaunošanu vai apgūšanu personām darbības vecumā²⁴. Papildus norādāms, ka klientu dalībai viņam paredzētajās nodarbībās (atbilstoši viņa individuālajam sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānam) ir jābūt obligātai un klientam sava piekrišana ir jāapliecina atbildīgajam institūcijas darbiniekam, attiecīgi parakstoties savā sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānā.

Vēršam Jūsu uzmanību, ka jau 2017.gada 4.oktobra Labklājības ministrijas Metodiskās vadības un kontroles departamenta Akta Nr.2017-17 "Par pārbaudi sociālās aprūpes centrā "Pļavnieki"" 3.sadaļas "Ieteikumi" 20.punktā tika norādīts: "*Organizēt pasākumus klientu kognitīvo spēju uzturēšanai, individuālas un kopīgas prasmju un kustību attīstību veicinošas regulāras nodarbības, atspoguļojot tās klientu lietās, ar izpildes termiņu – 31.12.2018.*"

Norādāms, ka vizītes laikā 2018.gada 30.maijā, Tiesībsarga biroja darbiniekiem nav bijusi iespēja pārliecināties par SAC "Pļaviņas" nodrošinātajām regulārajām nodarbībām klientiem (t.i., divas reizes nedēļā, atbilstoši noteiktajam nodarbību plānam), līdz ar to tika identificēts risks, ka institūcija nespēj nodrošināt MK noteikumu Nr.338 57.punktā noteiktās prasības.

Regulāru pastaigu svaigā gaisā nodrošināšana

[3.3] Attiecībā uz klientiem paredzētajām pastaigām svaigā gaisā, vizītes laikā tika secināts, ka daļa no klientiem tiek izvesti pastaigās uz nelielu pastaigu laukumu, kas atrodas pie institūcijas galvenās ieejas. Tika ņemts vērā arī tas, ka vizītes diena bija silta un saulaina.

Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka klienti pārsvarā visu savu laiku pavada bezdarbībā – vai nu, skatoties TV atpūtas telpās, vai arī gulot savās istabās un vai arī bezmērķīgi sēžot institūcijas gaitenīs.

²⁴Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 54.4. un 54.9.apakšpunktā noteiktā prasība. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Saskaņā ar SAC “Pļaviņas” darbinieku sniegto informāciju, klienti iesaistās nodarbībās un institūcijas rīkotajos pasākumos tikai tad, ja paši izsaka šādu vēlmi. Neapšaubāmi, ka institūcijas darbiniekiem ir jārespektē klientu vēlme, un, pastāvot objektīviem apstākļiem, klienti var nepiedalīties atsevišķās nodarbībās. Tomēr norādāms, ka saņemot pakalpojumus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, klientiem ir jāievēro gan individuālajā rehabilitācijas plānā noteiktie uzdevumi, gan arī jāapgūst zināmas sadzīves un pašaprūpes iemaņas. Līdz ar to, viens no institūcijas darbinieku uzdevumiem ir nepārtraukts darbs ar klientiem, kas motivētu viņus apgūt un/vai nepazemināt jau esošās pašaprūpes iemaņas.

Piemēram, attiecībā uz institūcijas 3.stāvā izvietotajiem klientiem vizītes dienā tika novērots, ka nodarbības klientiem šajās telpās faktiski nenotiek, kā arī visiem klientiem ikdienā netiek nodrošinātas arī pastaigas svaigā gaisā, jo objektīvi trūkst aprūpes personāla, kurš varētu klientiem sniegt nepieciešamo atbalstu.

Norādāms, ka 2017.gada 4.oktobra Labklājības ministrijas Metodiskās vadības un kontroles departamenta Akta Nr.2017-17 “Par pārbaudi sociālās aprūpes centrā “Pļavnieki”” 3.sadaļas “Ieteikumi” 20.punktā tika norādīts: *“Iespēju robežās biežāk organizēt brīvā laika pavadīšanas aktivitātes. Nodrošināt mazkustīgiem klientiem regulāras pastaigas svaigā gaisā, ar izpildes termiņu – 31.12.2018..”*

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja darbinieki identificēja riskus, ka SAC „Pļaviņas” administrācija attiecībā uz visiem klientiem nevar nodrošināt MK noteikumu Nr.338 57.punktā noteiktās prasības, ka pieaugušo aprūpes institūcijā ir nepieciešamie apstākļi, lai klients varētu saturīgi pavadīt laiku, kā arī minēto noteikumu 54.punktā noteikto, ka pieaugušo aprūpes institūcijā klientam atbilstoši viņa funkcionālajam stāvoklim ir jānodrošina prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības, kā arī pastaigas svaigā gaisā.

Pastaigu laukmus 2018.gada 30.maijā

Klientu individuālie sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plāni

[3.4] Ar sociālās rehabilitācijas pakalpojums saprot pasākumu kopumu, kas vērsts uz sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā vai dzīvesvietā vai sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā²⁵. Tādējādi, sociālo pakalpojumu sniedzējam ir jānodrošina ikviena klienta izvērtēšana, lai nodrošinātu viņa individuālajām vajadzībām atbilstošu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.²⁶

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki, izlases veidā, pārbaudot SAC “Pļaviņas” atsevišķu klientu individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānus, konstatēja, ka tajos esošā informācija par klientu funkcionālo spēju novērtēšanu un sociālās rehabilitācijas plāni tiek aizpildīti formāli.

Tika konstatēts, ka atsevišķos individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos atzīmes par sociālās aprūpes/rehabilitācijas procesa norisi un to rezultātu analīze netika veiktas pēc fakta – vairāku klientu Individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos pietrūka klientu paraksti par piekrišanu viņiem noteiktajai sociālajai aprūpei/sociālajai rehabilitācijai.

Papildus, atsevišķus klientu Individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos bija definēti vispārīga rakstura uzdevumi, piemēram – *“pastaigas ārā” un “ēdināšana 4 reizes dienā”*, kas pirmšķietami ļauj secināt, ka konkrētā klienta sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plāns netika pārskatīts atbilstoši konkrētā klienta objektīvajam izvērtējumam un individuālajām vajadzībām.

²⁵Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

²⁶Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 5.punkts paredz, ka, lai nodrošinātu sociālos pakalpojumus, sociālo pakalpojumu sniedzējs: 1) veic sākotnējo klienta sociālās situācijas novērtēšanu, ja tas atbilst sniegtā sociālā pakalpojuma veidam; 2) nosaka klienta sociālās problēmas, kuras tiks risinātas, izmantojot sociālo pakalpojumu; 3) plāno un dokumentē sociālā pakalpojuma sniegšanas procesu vai atsevišķu sociālo pakalpojumu; 4) izstrādā individuālo sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plānu, kurā ietver:risināmās problēmas definējumu;sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes ilgtermiņa un īstermiņa mērķus;sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes uzdevumus, veicamos pasākumus, termiņu, sagaidāmo rezultātu un atbildīgo personu; 5) vienojas ar klientu par veicamajiem pasākumiem sociālās problēmas risināšanai vai mazināšanai un nodrošina plānotā sociālā pakalpojuma apjoma izpildi, atspoguļojot sociālā pakalpojuma sniegšanas procesu (piemēram, apmeklējumu un darbību reģistrācija, sarunu protokoli, informācija par veicamajiem uzdevumiem un darbībām); 6) ne retāk kā reizi 12 mēnešos un pēc attiecīgā sociālā pakalpojuma sniegšanas beigām novērtē klienta sociālās situācijas izmaiņas un sasniegtos rezultātus. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniezjiem>

Vēršam Jūsu uzmanību, ka jau 2017.gada 4.oktobra Labklājības ministrijas Metodiskās vadības un kontroles departamenta Akta Nr.2017-17 "Par pārbaudi sociālās aprūpes centrā "Pļavnieki"" 3.sadaļas "Ieteikumi" 21.punktā tika norādīts: "*Klientu lietās nodrošināt pakalpojuma sniegšanas procesa dokumentēšanu. Klienta kartē un darbu uzskaites dokumentācijā korekti atspoguļot informāciju par sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānā noteikto aktivitāšu izpildi. Darbiniekiem atbilstoši to profesionālajai kompetencei sniegt pārskatāmu informāciju par veikto individuālo darbu ar klientu, ar izpildes termiņu – 31.12.2017.*"

Par konstatētajām nepilnībām individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos notika saruna ar SAC "Pļaviņas" sociālo darbinieci V.Langefeldi, kuras laikā Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza vairākas rekomendācijas to pilnveidošanai.

Tiesībsargs vērš Jūsu uzmanību, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā sociālās aprūpes pakalpojums tiek definēts kā pasākumu kopums, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās²⁷. Līdz ar to, ņemot vērā institūcijas klientu individuālās vajadzības, kā arī pieejamos resursus, institūcijas administrācijas uzdevums ir pieņemt lēmumus par veicamajām darbībām, lai sasniegtu sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanas mērķi, t.i., nodrošinātu dzīves kvalitātes nepazemināšanos personai, kura vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ to nevar nodrošināt pati saviem spēkiem.

Tādējādi secināms, ka SAC "Pļaviņas" klientu individuālajos sociālās aprūpes/rehabilitācijas plānos problēmas, mērķi un uzdevumi nav noteikti atbilstoši klienta individuālajā funkcionālo spēju novērtējumā identificētajām problēmām.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs rekomendē SAC "Pļaviņas" administrācijai nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi, papildinot un pilnveidojot individuālo sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānu dokumentēšanu.

4. Tiesībsarga secinājumi un rekomendācijas

Atbilstoši Tiesībsarga likuma 15.panta otrajā daļā noteiktajam, tiesībsargam ir tiesības sniegt Latvijas Republikas Saeimai, tās komisijām, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, valsts pārvaldes iestādēm un starptautiskajām organizācijām ziņojumus par atsevišķiem jautājumiem. Ņemot vērā minēto, turpmāk tiek sniegtas rekomendācijas cilvēktiesību īstenošanai SAC „Pļaviņas”, norādot konkrētus jautājumus, kuriem nepieciešams pievērst īpašu uzmanību gan SAC „Pļaviņas” administrācijai, gan tās darbu kontrolējošām un uzraugošām institūcijām (Latvijas Republikas Labklājības ministrijai un Pļaviņu novada domei):

Attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem institūcijā:

1. Pārstrādāt Pļaviņu novada domes 2016.gada 27.oktobra Sociālā aprūpes centra "Pļaviņas" nolikumu, iekļaujot tajā institūcijas darbības mērķi un uzdevumus, atbilstoši normatīvajos aktos norādītajiem sociālo pakalpojumu sniedzēja pienākumiem (skat. [1.1] sadaļu).

---

²⁷Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

2. Rast iespēju nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu, attiecībā uz minimālo dzīvojamās telpas platību uz vienu personu ikvienam institūcijas klientam (skat. [1.5] sadaļu).
3. Izvērtēt institūcijā esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā (skat. [1.10] sadaļu).

Attiecībā uz privātās dzīves neaizskaramību:

1. Pārstrādāt un pilnveidot iekšējos noteikumus “Socialās aprūpes centra “Pļaviņas” iekšējās kārtības noteikumi klientiem”, “Socialās aprūpes centra “Pļaviņas” nolikums par fizisko personu datu aizsardzību” un “Socialās aprūpes centra “Pļaviņas” klientu prombūtnes un apmeklēšanas kārtība” (skat. [2.1.1], [2.1.2] un [2.1.3] sadaļu).
2. Turpināt klientu istabu un koplietošanas telpu kosmētisko remontu (skat. [2.2] sadaļu).
3. Turpināt sniegt institūcijas klientiem nepieciešamo atbalstu, lai klienti (ar funkcionālajiem un garīga rakstura traucējumiem) individualizētu savas istabas un iekārtotu tās mājīgi, maksimāli tuvinot ģimeniskai videi (skat. [2.2] sadaļu).
4. Nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz institūcijas klientu dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apaviem individuālai lietošanai, regulāri izsniedzot klientiem jaunu un tīru apģērbu un atbilstošus apavus (skat. [2.3.1] sadaļu).
5. Rast iespēju veikt nepieciešamos remontdarbus institūcijas veļas mazgātavas telpās (skat. [2.4] sadaļu).

Attiecībā uz sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju:

1. Rast iespēju veikt nepieciešamos remontdarbus institūcijas nodarbību/atpūtas telpā 1.stāvā, lai saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto, nodrošinātu institūcijas klientiem saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas, regulāri paredzot nodarbības un aktivitātes (skat. [3.1] sadaļu).
2. Nodrošināt regulāras nodarbības klientiem, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām (skat. [3.2] sadaļu).
3. Nodrošināt nepieciešamos apstākļus, lai klienti varētu saturīgi pavadīt laiku (skat. [3.3] sadaļu).
4. Nodrošināt regulāras pastaigas svaigā gaisā, motivējot klientu dalību plānotajās aktivitātēs (skat. [3.3] sadaļu).
5. Atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, nodrošināt korektu individuālās sociālās aprūpes/rehabilitācijas plānu dokumentēšanu, atbilstoši klientu individuālajā funkcionālo spēju novērtējumā identificētajām problēmām (skat. [3.4] sadaļu).

Aicinu iepazīties ar sniegtajām rekomendācijām, kā arī veikt nepieciešamās darbības cilvēktiesību ievērošanas nodrošināšanai SAC “Pļaviņas”, informējot tiesībsargu par rekomendāciju izpildi un par plānotajām aktivitātēm to izpildei (t.sk.

norādot konkrētu laika periodu, kurā plānots izpildīt sniegtās rekomendācijas un realizēt ieplānotās aktivitātes rekomendāciju izpildei) līdz 2018.gada 1.oktobrim.

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

Garsvāne 67686768
sandra.garsvane@tiesibsargs.lv

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu